

1. Promluva Jeho Svatosti Benedikta XVI. k soudcům Římské roty při příležitosti zahájení soudního roku

Klementinský sál Sobota, 26. ledna 2008

Drazí otcové preláti – auditori, oficiálové a spolupracovníci soudu Římské roty!

Váš děkan, mons. Antoni Stankiewicz, svými srdečnými slovy připomněl sté výročí opětovného ustavení apoštolského soudu Římské roty, schválené svatým Piem X. v roce 1908 apoštolskou konstitucí *Sapienti consilio*. Je to příležitost, která umocňuje pocity uznání a vděčnosti, se kterými se s vámi už potřetí setkávám. Všem a každému z vás patří můj srdečný pozdrav.

Vidím ve vás, drazí otcové preláti – auditori, a také ve všech, kteří se různými způsoby podílejí na činnosti tohoto soudu, ztělesněnou instituci Apoštolského stolce, jejíž zakořenění v církevní tradici je zdrojem trvalé životaschopnosti. Náleží vám úkol udržovat tuto tradici živou, s přesvědčením, že takto vykonáváte pro správu spravedlnosti v Církvi službu, jež je stále aktuální.

Toto sté jubileum je vhodnou příležitostí k tomu, abychom se zamysleli nad hlavním rysem činnosti Římské roty, tedy nad významem rotního právnictví v komplexu správy spravedlnosti v Církvi. Takový profil zdůrazňuje i sama apoštolská konstituce *Pastor bonus*, když popisuje činnost Římské roty: „Tento soud je řádnou vyšší instancí v odvolacím stupni u Apoštolského stolce, za účelem ochrany práva v Církvi; dohlíží na jednotu práva a prostřednictvím svých rozsudků je pomocí soudům nižších stupňů“ (čl. 126).

Moji milovaní předchůdci ve svých každoročních promluvách často s uznáním a důvěrou hovořili o právnictví Římské roty, jak z obecného hlediska, tak s ohledem na konkrétní témata, především týkající se manželství.

Je-li správné a náležité připomenout, jakou službu v oblasti spravedlnosti Římská rota v průběhu své mnohasetleté existence vykonala – a to především v posledních stech letech, je vhodné se při příležitosti tohoto výročí pokusit hlouběji zamyslet nad tím, jaký je smysl této služby, jejímž projevem a zároveň také činným nástrojem jsou každoročně vydávané svazky rozhodnutí.

Především si můžeme položit otázku, proč mají rozsudky Římské roty právní význam, který přesahuje bezprostřední dosah kauz, pro něž jsou vydávány. Nehledě na formální význam, který každé právní zřízení přisuzuje soudním precedentům, je zcela bez pochyby, že jednotlivá rozhodnutí se určitým způsobem týkají celé

ADNOTATIO IURISPRUDENTIÆ OBSAH Č. XIV.

1. Promluva Jeho Svatosti Benedikta XVI. k soudcům
2. Vyložení nerozlučitelnosti, jednoty a „*bonum fidei*“
3. „*Consortium totius vitae*“ a „*bonum coniugum*“
4. Přehled průběhu řízení
5. Komentář k instrukci *Dignitas connubii*
6. Informace ze soudní kanceláře
7. Tabulka projednávaných kauz

společnosti: stanovují, co mohou všichni od soudů očekávat, což zcela jistě ovlivňuje chod společenského života. Každý soudní systém se musí snažit předkládat taková řešení, ve kterých by spolu s rozvázným posouzením případů v jejich neopakovatelné konkrétnosti byly uplatňovány shodné principy a obecné normy spravedlnosti. Pouze tímto způsobem se vytváří prostředí důvěry v činnost soudů a zabraňuje se svévolnému užívání subjektivních kritérií. Uvnitř každého soudního systému existuje také mezi jednotlivými soudy hierarchie, což vytváří možnost odvolání k vyšším soudům, která je sama o sobě nástrojem, jenž právo sjednocuje.

Výše uvedené myšlenky se dají dokonale použít i v případě církevních soudů. A navíc – církevní procesy se týkají právních aspektů spásonosných dober či jiných časných dober, která slouží pro poslání Církve. Proto se požadavek na jednotu základních kritérií spravedlnosti a nutnost rozumně předvídat smysl soudních rozhodnutí stává veřejným církevním dobrem, které má značný význam pro vnitřní život Božího lidu a pro svědectví, jež mají jeho institucionální zřízení vydávat ve světě.

Kromě rozváznosti, která je přirozeně vlastní činnosti soudu, který řádně rozhoduje o kauzách v poslední instanci, je jasné, že význam práva Římské roty spočívá v její povaze vyšší instance v odvolacím stupni u Apoštolského stolce. Zákonné dispozice, které jí takový význam přiznávají (srov. kán. 19 CIC; ap. konst. *Pastor bonus*, čl. 126), tento význam nevytvářejí, nýbrž deklarují. Vychází to konec konců z potřeby spravovat spravedlnost podle stejných měřítek ve všem tom, co je ve své podstatě stejné.

V důsledku toho není význam právnictví Římské roty záležitostí sociologického řádu, nýbrž jeho povaha je ve vlastním smyslu právní, což je dáno tím, že slouží substanciální spravedlnosti. Proto by bylo nepatřičné shledávat protiklad mezi právnictvím roty a rozhodnutími místních soudů, jež jsou volány plnit nepostradatelnou funkci tím, že svým prostřednictvím umožňují bezprostřední přístup ke správě spravedlnosti a že mohou prošetřovat a řešit případy v jejich konkrétnosti, častokrát spojené s kulturou a mentalitou různých národů.

Všechny rozsudky však musejí být v každém případě vždy založeny na společných principech a normách spravedlnosti. Tato potřeba, společná všem právním zřízením, nabývá v Církvi zvláštní důležitosti, a to proto, že tu jde o potřeby společenství, s čímž souvisí ochrana všeho, co je společné univerzální Církvi, svěřené především Nejvyšší autoritě a orgánům, které mají *ad normam iuris* podíl na její posvátné moci.

Právnictví Římské roty vykonalo v těchto letech značnou práci i v oblasti manželství. Jeho přínosem jsou zejména hodnotné příspěvky, jež vyústily v nynější platnou kodifikaci.

Nelze se také domnívat, že by se zmenšila důležitost toho, jak rota interpretuje právo. Uplatňování současných kanonických zákonů vyžaduje, aby se dobře rozumělo pravému smyslu jejich spravedlnosti, který se váže obzvláště na samotnou podstatu manželství.

Římská rota je trvale volána k nesnadnému úkolu, jenž značně ovlivňuje práci všech soudů: je to úkol rozlišovat, zda je či není přítomná realita manželství, která je svou podstatou antropologická, teologická a právní.

Abychom lépe pochopili roli práva, chtěl bych znovu zdůraznit to, co jsem vám řekl v loňském roce ohledně právního rozměru manželství (srov. Promluva ze dne 27. ledna 2007, in AAS 99 [2007], str. 86-91). Právo nesmí být redukováno na pouhý souhrn pozitivních pravidel, která mají soudy uplatňovat. Jediný způsob jak důkladně budovat právní činnost spočívá v tom, že bude vnímána jako skutečné uplatňování *prudentia iuris*, čili takové moudrosti, která nemá nic společného se svévolností či relativismem, protože umožňuje rozpoznávat v případech přítomnost či nepřítomnost specifického vztahu spravedlnosti, kterým je manželství, s jeho skutečnou lidskou a spásonosnou hodnotou. Jedině takto získávají právní zásady svou pravou hodnotu a

nestávají se jakýmsi smísením abstraktních a opakujících se pravidel vystavených nebezpečí subjektivních a svévolných interpretací.

Proto je objektivní posuzování skutečností, ve světle Magisteria a církevního práva, velmi důležitým aspektem činnosti Římské roty, který značně ovlivňuje činnost těch, kdo spravují spravedlnost při soudech místních církví. Právníctví Římské roty musí být chápáno jako příkladné dílo právníkové moudrosti, vykonávané s autoritou soudu trvale ustavovaným Petrovým Nástupcem pro dobro celé Církve.

Díky takové práci je v kauzách týkajících se neplatnosti manželství konkrétní realita objektivně posuzována ve světle kritérií, která znovu a znovu potvrzují skutečnost nerozlučitelnosti manželství otevřenou pro každého muže a každou ženu, podle plánu Boha Stvořitele a Spasitele. To vyžaduje neustálé úsilí pro dosažení takové jednoty kritérií spravedlnosti, která podstatně charakterizuje samotný pojem práva a která je základním předpokladem jeho výkonnosti. Právě proto, že Církev je univerzální a zahrnuje v sobě různorodé právní kultury, ve kterých je povolána působit, je v ní stálé nebezpečí, že se vytvoří, *sensim sine sensu*, „místní práva“, jež se budou stále více vzdalovat od společné interpretace pozitivních zákonů a dokonce od učení Církve o manželství.

Živě si přeji, aby se zkoumaly vhodné prostředky, jak učinit právníctví Římské roty stále viditelněji jednotné a přístupné všem, kteří v oblasti spravedlnosti pracují, tak aby mohlo být jednotně uplatňováno všemi soudy Církve.

V tomto zorném úhlu ať je také vnímán význam počinů Magisteria Církve ohledně záležitostí týkajících se manželského práva, a to včetně promluv Římského papeže k Římské rotě. Jsou totiž bezprostředním vodítkem pro činnost všech církevních soudů, protože s autoritou vyučují tomu, co je v otázce manželství podstatné.

Můj ctihodný předchůdce Jan Pavel II. varoval ve své poslední promluvě k Římské rotě před pozitivistickým způsobem myšlení v chápání práva, které vede k oddělení právních zákonů a směrnic od učení Církve. Řekl: „Autentický výklad Božího slova, který Magisterium Církve podává, týká-li se oblasti práva, má právní význam a nemá zapotřebí žádného dalšího formálního kroku, aby se stalo právně a morálně zavazující. Zdravá právní hermeneutika pak musí nezbytně čerpat z celého učení Církve a přitom organicky začleňovat každé tvrzení do tradice. Tímto způsobem bude možné vyvarovat se jak selektivním a překrouceným výkladům tak neplodné kritice jednotlivých pasáží“ (AAS 97 [2005], str. 166, č. 6).

Je třeba, aby sté výročí, které si připomínáme, bylo něčím více než jen formální připomínkou. Je příležitostí k zamyšlení, jež má znovu upevnit vaše úsilí a živit ho stále hlubším církevním smyslem pro spravedlnost, kterým je pravá služba spásanosnému společenství.

Povzbuzuji vás ke každodenní modlitbě za Římskou rotu a za všechny, kteří v oblasti správy spravedlnosti v Církvi pracují, a k prosbě o přimluvu Nejsvětější Panny Marie, *Speculum iustitiae*.

Tato pobídka by se mohla jevit jako pouhá zbožná výzva, s vaší službou poněkud vnitřně nesouvisející. Avšak nesmíme zapomenout, že v Církvi se vše uskutečňuje silou modlitby, která proměňuje celou naši existenci a naplňuje nás nadějí, kterou nám Ježíš přináší. Tato modlitba, neoddělitelná od každodenního poctivého a zodpovědného úsilí, dodá světlo a sílu, věrnost a autentickou obnovu do života této úctyhodné instituce, jejímž prostřednictvím vykonává Římský biskup, *ad normam iuris*, svoji péči primase ve správě spravedlnosti v celém Božím lidu.

Proto mé dnešní požehnání, plné náklonnosti a vděčnosti, objímá jak vás zde přítomné, tak ty, kteří v této oblasti slouží Církvi a věřícím po celém světě.

Přeložila Bc. Romana Kestlerová